

# “KÜÇÜK AĞA” VE “ATEŞTEN GÖMLEK” ROMANLARINDA İDEAL KADIN İMAJI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

*Seda ALTUNDAL\**



**Geliş Tarihi:** 11.06.2021

**Kabul Tarihi:** 27.06.2021

**Atıf Bilgisi:** Hars Akademi  
Uluslararası Hakemli Kültür-  
Sanat-Mimarlık Dergisi

**Sayı:** 7

**Sayfa:** 99-109

**Yıl:** 2021

**Dönem:** Haziran

## Özet

Tarık Buğra'nın *Küçük Ağa* Halide Edip Adıvar'ın *Ateşten Gömlek* adlı romanları, konularının aynı tarihi süreci anlatmaları bakımından ortak özellik göstermektedir. Bahsi geçen her iki romanda da; Kurtuluş Savaşı'nın Anadolu topraklarına ve Anadolu halkına yansımaları ile ortaya çıkan milli mücadele ruhunu Kuva-yı Milliye ile kendi özünden doğuran halkın kurtuluş hikayesini anlatmaktadır.

Çalışmada, savaşın olumsuz sonuçlarının kadın tipi üzerindeki etkisinin ve bu etkinin ideal kadın imajı olarak okura nasıl yansıtıldığı incelenmiştir. Ayrıca, kadın tiplerinin simgesel değerleri vurgulanarak çizilen kadın imajının nitelikleri tespit edilmiştir. Tarık Buğra Emine ve Fatma ile Halide Edip Adıvar ise Ayşe ve Kezban tipleri ile ideal kadının imajının taşınması gereken özellikler ve ideal kadın imajında olmaması gereken özellikler açısından bakılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Kuva-yı Milliye, İdealize Tip, Kadın Kahraman Tipi, Milli Mücadele, İdeal Kadın İmajı.

\* Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Ankara, [sedaaltundal89@gmail.com](mailto:sedaaltundal89@gmail.com) / ORCID: 0000-0001-6109-3712.



# A COMPARATIVE STUDY ON THE IDEAL WOMAN IMAGE IN “KÜÇÜK AĞA” AND “ATEŞTEN GÖMLEK” NOVELS

*Seda ALTUNDAL\**



**First Received:** 11.06.2021

**Accepted:** 27.06.2021

**Citation:** Hars Akademi  
International Refereed Journal of  
Culture-Art-Architecture

**Issue:** 7

**Pages:** 99-109

**Year:** 2021

**Session:** June

## Abstract

The novels of Tarık Buğra, *Küçük Ağa* and Halide Edip Adıvar, called *Ateşten Gömlek*, show a common feature in terms of their subjects telling the same historical process. In both of the mentioned novels; It tells the story of the liberation of the people who gave birth to the spirit of the national forces that emerged with the reflection of the War of Independence on the Anatolian lands and Anatolian people.

In the study, the effect of the negative consequences of war on the female type and how this effect is reflected to the reader as the ideal female image was analyzed. Also, the qualities of the female image drawn by emphasizing the symbolic values of female types were determined. Tarık Buğra Emine and Fatma and Halide Edip Adıvar were examined with the types of Ayşe and Kezban in terms of the characteristics that the image of the ideal woman should have and the features that should not be in the image of the ideal woman

**Keywords:** National Forces, Idealized Type, Female Hero Type, National Struggle, Ideal Woman Image.

\* Graduate Student, Gazi University, Institute of Education Sciences, Department of Turkish Language and Literature, Ankara, [sedaaltundal89@gmail.com](mailto:sedaaltundal89@gmail.com) / ORCID: 0000-0001-6109-3712.



## Giriş

İdeal kadın imajına kavramsal çerçevede bakıldığında, imaj kavramı ile tarihsel sürecin, gelenek ve göreneğin roman kurgusunda iç içe olarak okura aktarıldığı görülmektedir. Yazar, vermek istediği mesajları birtakım imajlarla okura hissettirmektedir. Olay örgüsü ve roman kişileri ile harmanlanan imaj kavramı, eserdeki asıl anlatılmak istenene ulaşılmasını sağlamaktadır.

Kavram olarak Aytaç imajı: “İmaj/imge; yoğunlaştırılmış bir içeriği olan ve yorumlamaya, açıklamaya elverişli, çok katlı bir anlatımdır. İmajda kelime, bir dil göstergesi olma özelliğini aşarak düşünme ve hissetmeyi harekete geçirici sembol niteliğine ulaşır” (Aytaç 1999: 226) şeklinde tanımlanmaktadır.

Fazlıoğlu da imaj kavramına, “İmaj kavramı aslında edebi metni anlamamız açısından önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Edebi metinler, yazıldığı dönemin tüm izlerini sayfa sayfa geleceğe aktaran bir araç olarak yazarlar tarafından kullanılmışlardır. Bu sebeple ortaya konulan yazılı edebî metni imaj bilim açısından incelerken ilk olarak o metnin ortaya çıktığı tarihsel şartları ve o dönemin sosyokültürel yapısını dikkate almak gereklidir” (Fazlıoğlu 2006: 2) şeklinde bakmaktadır.

Kınacı ise imajın üretilen topluma dair izler taşıdığını söyler. “Bir imaj çalışmasında imajı üretilen toplumdaki çok, imajı üreten yazar ve yazarın içinden çıktığı toplum hakkında bilgi sahibi olunur. Üretilen imajlar, imajı üreten topluma göndermelerde bulunur” (Kınacı 2016: 9).

Tüm bu tanımların ışığında ideal kadın imajı, yazarın okurundan olmasını ya da olmamasını istediği tüm yönleri yansıtmaktadır. Edebi metinlerin tarihi süreçle iç içe oluş sebebini açıklayan bu durum, okurun imajlar üzerinden dönemin ihtiyaçlarını anlaması bakımından da önem arz etmektedir.

*Küçük Ağa* ve *Ateşten Gömlek* romanları da yazıldıkları dönemin imajlarını barındıran eserler olarak karşımıza çıkmaktadır. Her iki roman da Türk Kurtuluş mücadelesini anlatmaktadır. Ancak her iki roman da hem karakterleri hem de olayların geçtiği mekânlar ile birbirinden ayrılmaktadır. Romanlardaki kadın karakterlerin sahip olduğu özellikler de her bakımdan farklılıklar göstermektedir.

İki yazar da, eserlerinde kadının toplumsal rolünü merkeze koyarak, ayrı ayrı şehirlerden Milli Mücadele'nin nasıl görüldüğünü işlemişlerdir. Romanlarda aynı olayı yaşayan iki farklı kadının başka kimliklere dönüşmesi konu edinilmektedir. Tarık Buğra *Küçük Ağa*'da Akşehir yöresindeki mücadeleyi Emine ile Halide Edip Adıvar ise İzmir yöresindeki mücadeleyi Ayşe ile birleştirerek anlatmaktadır.

Milli Mücadele, Türk milletini köylü-şehirli, gerici-aydın ve kadın-erkek fark etmeksizin vatanın bağımsızlığı için bir araya getirerek halkı küllerinden yeniden doğuşa, dirilişe yönlendirmiştir. Sakallı ise Milli Mücadele'yi:

*“Milli Mücadele, Türk milletinin topyekûn kazandığı bir zaferdir. Millet her şeyi ile tek vücut olmuş ve büyük fedakârlıklarla bu zaferi kazanmıştır. Bu zaferin ve milletimizi bu zafere götüren olayların yansımaları da roman ve hikâyelerdeki yerini almıştır. Roman ve hikâyeler, adeta bu mücadelenin ve kazanılan zaferin, yaşanılanların tanığı durumundadırlar”* (Sakallı 2012: 145) diyerek anlatmaktadır.

Cumhuriyet dönemi yazarları, yaşadıkları sancılı günlerdeki hafızalardan silinemeyecek destansı kurtuluşu kağıtlara aktarmışlardır. Her yazarın kendi penceresinden baktığı mücadele, okura farklı evlerden bambaşka kadın tiplerinin hikâyesi olarak verilmiştir. Romanlardaki kadın imajını Tarık Buğra *Küçük Ağa*'nın eşi Emine ve Çolak Salih 'in annesi Fatma ile verirken, Halide Edip Adıvar ise Ayşe ve Kezban ile vermektedir.

### ***Küçük Ağa*'da İdeal Kadın İmajı**

Tarık Buğra'nın *Küçük Ağa* romanının geneline bakıldığında kadın tipleri açısından zayıf olduğu görülmektedir.

*“[...]Bir erkekler dünyası, erkekler çabasıdır Küçük Ağa. Bu milletin var olmasının ve böylesine bir karakter taşımasının sebebi ve evlerin temel direği olan kadın ve savaş ortamında kadının psikolojisi tamamen ihmal edilmiştir. Oysa bütün savaşlarda hele Kurtuluş Savaşı sırasında kadınlarımız ne türlü fedakârlıklarla kendi çapında savaşını yapmıştır. Ana, baci, hemşire olmasaydı zafer olabilir miydi? İnsan romanı okuyup bitirdikten sonra, kendi kendine bir de bu yönden düşünmek zorunda kalıyor”* (Emir 1970: 10).

Romanda en dikkat çeken kadın tipi olarak karşımıza çıkan Emine de tıpkı başkahraman İstanbullu Hoca gibi dönüşmektedir. Ancak bu dönüşüm İstanbullu Hoca'da

olduğu gibi olumlu bir dönüşüm değildir. Emine romanın başlarında 15 yaşında herkesin hayran olduğu güzel bir genç kız olarak anlatılmaktadır:

*“Kız daha on beşine basmamıştı. Anası ile birlikte dedesinin yanında kalıyordu. Başka kimsesi yoktu. Sülalesi, iki koldan da köklü idi, sevilir sayılırdı. Üç dükkanları, bir evleri, dört parça tarlaları, iki bahçeleri, bir çift inekleri vardı. Adı Emine idi. Bütün tanıyanlar ona hayırlı ve parlak bir kısmet dilemeye başlamışlardı. Huyu ile, güzelliği ve kışa doğru bir fidan gibi serpiliveren yapısı ile, görenlere “tu, tu, tu, kırk bin kere maşallah” dedirtirdi. Bunu da hak ederdi”* (Buğra 2006: 76).

Herkesi kendine hayran bırakan Emine, İstanbullu Hoca'nın ortadan kaybolduğu zamanlarda hamiledir. Ve hoca gittikten sonra doğan Mehmet babasız, Emine de kocasız kalmıştır. Bu durum toplum tarafından Emine'nin başka biri ile evlendirilmesi ile sonuçlanmaktadır:

*“Ve bir gün ona bu körpeliği, bu güzelliği ve bu yetimi ile yalnız yaşayamayacağını söylediler, söylemeye, söylemeye, çeşitli ağızlardan söylemeye başladılar”* (Buğra 2006: 396).

Emine, istemeye istemeye evlenir. Hayatının hiçbir döneminde kendine dair bir karar alamayan Emine ikinci evliliğinde de bu tutuma yeniden maruz kalır. Ancak bu ağır yüke dayanamaz ve romanın sonunda ölür. Körpe Emine, toplumun dayattıkları ile başkalaşır. Bu başkalaşım onun kötü sonunun başlangıcını oluşturmaktadır:

*“Ve o haftanın içinde pırıl pırıl bir Cuma sabahı Emine'cik Hakk'ın rahmetine kavuştu”* (Buğra 2006: 477).

Romanda Emine'nin Milli Mücadele'de etkin bir rolü yoktur. Çolak Salih'in annesi Fatma da romanda savaşta her şeyini kaybetmiş, çökmüş bir kadın tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Fatma, Osmanlı ile özdeşleştirilmiştir. O da, topraklarını kaybetmiş, geride kalan tek evladı Salih'in de harpten tek kolla ve yüzündeki yara izi ile dönmesiyle de gelecekte umudunu kaybetmiştir. Fatma, tüm bu kaybedişlerin ardından hayata karşı duruşunu sessizlik olarak belirleyerek içine kapanmıştır. Kaybettiklerinin derin sessizliği içinde bir yas havasındadır. Tek umudu olan Salih'in savaş sonrası hali onda oğluna dair kurduğu hayallerin de bahçesindeki otlar gibi kuruyarak yok olmasına neden olmuştur. Fatma bu savaşın kaybedeni olarak ıssız, sessiz ve çaresizdir.

Ana kahramanların çevresindeki kadınlar savaşın geride bıraktığı izlerle mutsuzluğa terk edilirken romanın bir bölümünde Milli Mücadele’de siperin gerisinde bulunan kadınlardan da bahsedilmektedir:

“Artık yalnız eli silah tutanlar değil, beş on okka yük taşıyabilecek, bir kağanının öküzlerine embel dürtebilecek çocuklar ve kadınlar da cihada akıyordu. Daha şimdiden isimler çıkmıştı ortaya; Kara Fatma’lardan, Ayşe Onbaşı’lardan, Pembe Çavuş’lardan bahsediliyordu. Kadınlık ilk defa şehadet ve gaza mertebelerine ermişti” (Buğra 2006: 140).

Her alanda, her şartta ayakta duran Türk kadını motifi, vatanının en zor zamanında üzerine düşen görevi fazlasıyla yaparak kurtuluş mücadelesinde de adını gazi ve şehitlik gibi yüce sıfatların yanında yazdırmıştır.

*Küçük Ağa* romanında ise ideal kadın imajı olumsuz örnekler üzerinden anlatılarak verilmektedir. Herkesin hayran olduğu Emine, Milli Mücadele’de aktifleşmesi gerekirken pasifleşerek kendi kötü sonunu yazmıştır. Emine toplumun yönlendirdiği ama topluma ve toplumsal olaylara asla yönelmeyen bir hayat yaşamıştır.

*Küçük Ağa* romanında kadın tipleri, savaşın kaybeden yüzünü yaşamaya mahkum edilmiştir. Hem Emine hem Fatma yaşadıkları zorluklar karşısında savaşmak yerine sessizliği seçerek kendi mutsuz sonlarını hazırlamışlardır.

Romanda bahsi geçen tarihin gerçekliğinde var olmuş Kara Fatma’lar, Ayşe Onbaşı’lar, Pembe Çavuş’lar ise asıl ideal kadın imajını simgelemektedir. Onlar artık hem toplumun hem tarihin isimli isimsiz tüm kadın kahramanlarını da simgelemektedir.

### “Ateşten Gömlek”te İdeal Kadın İmajı

Halide Edip, Milli Mücadele döneminde cephe gerisinde Anadolu’da yaşarken kaleme aldığı *Ateşten Gömlek* romanında bir milletin kadın erkek demeden topyekûn verdiği kurtuluş mücadelesini Ayşe ve çevresindekiler üzerinden anlatmıştır. 1922 yılında yayımlanan bu romanda idealize edilen kadın imajı Ayşe üzerinden Türk kadınına bir rol model olarak sunulmaktadır.

İnci Enginün’e göre de; “Halide Edib, *Milli Mücadele günlerini iki romanında işler: Ateşten Gömlek ve Vurun Kahpeye. Bunlardan birincisi Sakarya ordusunun destanıdır. Fertlerin kendi ıstırapları ile herkesi çepeçevre sarmış olan savaşın ateşi, romandaki her şahsı üstüste giyinmiş ikişer ateşten gömlek olarak sarar*” (Enginün 1986: 43) diyerek *Ateşten Gömlek* romanının konusunu özetlemektedir.

Bilge’ye göre: “Halide Edip’in idealindeki kadın imgesi, onun romanlarında ‘idealize ettiği kadın’ karakterleri şeklinde yer alır. Bu kadın karakterlerinin bir kısmı kendi yaşamından özdeşlikler taşır. O, kadını toplumda ön plana çıkarma hususunda öncülük görevini yapar. Bir yandan Batı’nın fert olabilmiş, erkeğe ihtiyacı olmayan, yalnız başına hareket eden kadın karakterine değinilir bir yandan da bu şahısları bildiğini dile getirerek onların hayat stiliyle kendi fikirleri arasında bir irtibat sağlanır” (Bilge 2012: 44) şeklinde yorumlanmaktadır.

Halide Edip başka bir anlamda da kendini roman karakterlerinde yaşatmaktadır.

İnci Enginün ise; “Eserin İstanbul’un işgali ve Anadolu’ya geçiş ve cephe ile ilgili kısımları büyük ölçüde Halide Edib’in kendi macerasıdır” (Enginün 1986: 74) der ve ayrıca; “16 Aralık 1922’de İstanbul’a dönen Halide Edib onbaşı olarak katıldığı Milli Mücadele’nin bir çeşit sembolü olmuştur. Devrin gazete ve dergilerinde ondan sürekli olarak bahsedilir” (Enginün 1986: 43) diyerek Ayşe kişisinde can bulan kadın imajının aslında Halide Edip yani kendisi olduğundan bahsetmektedir. Romanda Ayşe’de, Halide Edip gibi mitinge katılır, fikirleri ile pek çok insanı etkiler ve peşinden Milli Mücadele’ye sürükler. Ayşe, Halide Edip gibi orduya asker olarak olmasa da hemşire olarak dâhil olarak kurtuluşun gerçekleşmesinde de katkıda bulunur.

Halide Edip’in Sultanahmet mitinginde yaptığı konuşması, Milli Mücadele’nin içinde bilfiil bulunma olarak kendine ait deneyimlerini yaşattığı Ayşe tipi ile, “Ben en çok beni korumak isteyenlerden, rafta saklanacak bir nevi mahlûk gibi beni sakınanlardan nefret ederim [...] ben, yalnız benim çekeceğim kadarını değil, daha fazlasını bana yükletmek isteyenleri, elimden tutup ateşe sürükleyenleri severim [...]” (Adivar 2003) diyerek Cumhuriyet Türkiye’sindeki kadın imajının yeni dönemin isteklerini karşılayacak kadın olduğunu da anlatmaktadır.

Ayşe, İzmir’in işgali sırasında kocası ve çocuğunu şehit vermiş kendisi de yaralı bir şekilde İstanbul’a kardeşinin yanına gelmiştir. Daha sonra Anadolu’ya geçmiş cephe gerisinde hemşirelik yaparak kurtuluş mücadelesine katkıda bulunmuştur.

Argunşah: “Ayşe, Halide Edip’in sosyal hayatın parçası olmaya doğru dönüşen ve sorumluluk yüklenme becerisini kazanan kadın anlayışının vardığı son noktadır. Bu kadın artık varlık mücadelesi veren milletin bir ferdidir, bizzat savaşın içindeki kadındır. O, ferdî mutluluğu sosyal mutluluğun sonrasına



*bırakmıştır. Yani ‘ben’ olmaktan çoktan uzaklaşmış ve kendini ‘biz’de bulmuş olan kadındır. Onun için öncelikli hedef, bireysel kayıplarıyla -eşi ve küçük çocuğu işgalcilerce katledilmiştir- zihninde bir eşik oluşturan İzmir’in geri alınmasıdır” (Argunşah 2015: 49) şeklinde Ayşe tipini açıklamaktadır.*

Ayşe geleneksel bir şekilde yetiştirilmiştir ancak romanda bu yetiştirilme tarzına önceleri batı hayranı olan Peyami tarafından hor bakılarak anlatılsa da romanın sonralarında sevgi ve hayranlığa dönüşen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır: *“Ayşe her gün bana yeni ve hayret edilecek bir kadın görünüyor. On sene önce adı Ayşe, kendi taşralı diye evlenmekten korkarak Avrupa’ya kaçtığım bu kadını, bizim Avrupa taklidi kadınlardan daha fazla kişiliği var” (Adıvar 2014: 52).*

Ayşe, İngiliz mandasını ve Avrupa’nın yaptığı haksız işgallere karşı duran ve vatanın bölünmez bütünlüğünün savunucusu olan bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayşe’nin bu tavırları çevresindekiler tarafından İzmir’in ve vatanın kurtuluşunun sembolü olarak anılmasını sağlamaktadır.

Ayşe, aynı zamanda erkekler tarafından hayranlıkla bakılan, saygı duyulan bir kadın olarak anlatılmaktadır. Tüm bu ilgi ve hayranlık Ayşe için bir önem arz etmemektedir. Onun için bu hayatta tek bir gaye vardır; o da vatanın ve İzmir’in kurtuluşudur. Roman sonunda da Ayşe milletçe verilen mücadelenin sonunda kocası ve oğlu gibi bu uğurda şehit düşer ancak kurtuluşu için mücadele verdiği İzmir Yunan işgalinden kurtarılır.

Kanter’e göre Halide Edip’in kadın tipleri: *“Halide Edip, romanlarında kadınları merkeze almakta ve geleneksel hayattaki kadın yaşantısı ile modern hayattaki kadın yaşantısı arasındaki ikiliği birleştirmeye çalışmaktadır. Kadınların sosyal yaşamda ‘toplumsal cinsiyet rolleri’ne göre biçimlendirilmesini romanlarında sorgulamaktadır. Sosyal şartları da dikkate alarak erkeğin egemenliğini de sorgulamaktadır. Kadının yaşamının sadece ev içiyle sınırlı tutulmasını eleştirmekte ve kadın karakterlerini bu rollerin dışına çıkarmaktadır. Yazarın romanlarındaki kadın karakterlere bu açıdan bakıldığında ‘bilinçli kadın karakterler’in yaşamdan ne istediğini bilen, toplumsal epistemolojiyi sorgulayan aksiyoner bireyler oldukları anlaşılmaktadır” (Kanter 2016: 85) şeklinde okura sunulmaktadır.*

Ayşe de yaşadığı dönemdeki toplumsal beklenti ile oluşturulmuş idealize edilen kadın imajıdır. Romanda adı geçen Kezban da tıpkı Ayşe gibi savaşçı bir yapıyla karşımıza



çıkılmaktadır. Vatani için savaş alanında bulunmayı göze almış cesur bir karakterdir. Yazar, Kezban ile güçsüz beden algısı olan kadının cesur hamlelerle dönüştürerek cinsiyetçi kalıbın yıkımını anlatmaktadır: “*Dün Elek köyüne vardım, bir garı bana arvatların da asker olduğunu dedi*” (Adıvar 2014: 108).

Romanda hem Ayşe’yi hem de Kezban’ı tanıyan Peyami bu iki kadının gözünde de aynı şeyi gördüğünü söyleyerek Anadolu kadınının sadece isimlerinin farklı olduğunu, onların Milli Mücadele’de aynı inanç ve doğrultuda cephenin hem ilerisinde hem de gerisinde bulduklarını anlatmaktadır:

“*İlk defa olarak Ayşe’yle onun yüzündeki benzerliği gördüm, aynı yeşil gözler ve güçlü çene. Ayşe’nin nadir çiçekler gibi garip bir kıvılcıkla açılan büyük dudaklarına karşı bunun küçük ve anlamsız bir çocuk ağzı var. Fakat hep o şimşek gibi karanlık daireleri içinde tehlikeli, ateş ve tutkuyla çakan yeşil ışıklar. Bu, Anadolu’nun gözleridir*” (Adıvar 2014: 109).

Argunşah, Halide Edip için: “*Halide Edib, elinden ferdî aşkı ve cinsel kimliğini aldığı, zihnine millî idealleri yerleştirdiği ve evin ‘süs bebeği’ olmaktan uzaklaştırdığı halde kadını cephede ön safta ölen ve öldüren olarak görmek istemez. Ona erkeğin yanında ve arkasında biraz ‘kadınca’ başka bir mücadele alanı açar. Bu alan hemşire olarak, öğretmen olarak, gazeteci olarak ama kadın olarak hayata katılabileceği, katkıda bulunabileceği alandır*” (Argunşah 2015: 50) diyerek bahsetmektedir.

Ayşe tipi de burada değinildiği gibi cephe gerisinde hemşirelik yapmakta ve mitinglerde yer almaktadır. Ama Kezban, güçlü, hırslı ve savaşçı yapısıyla cephede göğüs göğüse mücadeleye de hazırdır.

Kezban üzerinden anlatılan cephede erkeklerle omuz omuza mücadele veren kadın imajı başka isimleri verilen kadın askerlerle de anılmaktadır: “*Yolda bana çeşitli çetelerdeki kadınlardan bahsetti. Şehit olan Rahime Çavuş, hala savaşmakta olan Ayşe Çavuş, Atiye Çavuş, hep bu kadın çavuşların askerlik hikâyelerini, bana korkunç gelen hayatlarını abartarak fazla renklerle hayalimde canlandırıyor*” (Adıvar 2014: 110).

Türk kadını gerek cephede gerek cephe gerisinde verdiği mücadeleyle Milli savaşın her alanında cesur bir eda ile var olmuştur. Halide Edip’in gerçek hayatında bilfiil verdiği bu mücadele Ayşe ve Kezban’la *Ateşten Gömlek* romanında ölümsüzleşmiştir.

## Sonuç

Sonuç olarak bakıldığında *Küçük Ağa* ve *Ateşten Gömlek* aynı olay ve durumu bambaşka kadın imajları üzerinden okuyucuya sunmaktadır. *Küçük Ağa* romanında eşini kaybettiği düşünülen Emine, *Ateşten Gömlek* romanında da eşi ve çocuğunu şehit veren Ayşe bulunmaktadır. Aynı hikâyeyi Emine kaybettiklerinin ardından yas ve mutsuzlukla karşılarken; Ayşe, yeniden doğuş olarak görmektedir. Emine evinde yeniden ona münasip görülen ikinci eşini bekler verilirken; Ayşe cephede, mitingde, Anadolu topraklarında yaşama gayesi olan İzmir ve vatanın kurtuluşu için mücadele içerisinde verilmiştir. Emine onun için ona sunulan hayatı, Ayşe ise seçtiği hayatı yaşamıştır. Romanda sonunda iki karakterin de sonu ölümle sonlansa da Emine umutsuzluk içinde, Ayşe zaferin umudu ile hayata gözlerini kapatmıştır.

Savaşın, mücadeleyi tercih eden Ayşe ve Kezban ile Halide Edip, dönemin kadınlarına apaçık bir kadın imajı sunmuştur. Savaşın ateşten gömleğini kadınıyla erkeğiyle mücadele eden bir Türkiye'nin yeni kuruluşun üstesinden geleceği imajını vermiştir.

Bir hüznün romanı olarak geçen *Küçük Ağa* romanında roman kahramanlarında özellikle de kadın tiplerinde bu hüznü görebilmekteyiz. Eşini ve ailesini kaybeden Emine ile hayattaki tüm umudunu oğluna bağlayan ama onun da çolak olarak savaştan dönmesine şahit olan Fatma'da da bu durumu görmekteyiz. İki karakter bu yıkım sürecinden sonra hayat karşısında direnmek yerine paylarına düşene razı olup sessiz, umutsuz hayatlarına devam etmişlerdir.

Savaşmayı, mücadele etmeyi reddeden kadın imajının verildiği *Küçük Ağa*'da olumsuz örnekten olumlu çıkarım yapılması beklenmektedir. Tarık Buğra zorluklarından üstesinden gelmek yerine zorlukların altında kalan kadın imajını kullanmıştır. Ancak Tarık Buğra, romanın sonlarına doğru cephede savaşmış kadın askerlerden isim isim bahsederek de savaşın, mücadeleden vazgeçmeyen Türk kadın imajını da vermiştir. Hem *Küçük Ağa*'da hem de *Ateşten Gömlek* romanında bahsedilen bu konu tarihin gerçekliğindeki olayları yansıtması açısından önem arz etmektedir.

Milli Mücadele yıllarına ışık tutan ve aynı olayın yansımalarını yazarların perspektifinden farklı açılardan gördüğümüz bu iki eserdeki kadın imajı güçlü-güçsüz, cesur-korkak, umutlu-umutsuz gibi çatışan zıt kavramlar ile okuyucuya sunulmaktadır. Ayşe ne kadar güçlü ise Emine bir o kadar güçsüz; Kezban ne kadar cesur ise Fatma bir o kadar korkak; Ayşe ne kadar umutlu ise de Emine umutsuzdur.

İdeal kadın imajını yansıtan Ayşe, erkeğin arzu nesnesi olarak değil kendi seçimlerini yapan bir özne konumundadır. İdeal kadın imajını olumsuzluk üzerinden yansıtan Emine ise, özgürlüğünü kazanamamış, esir ve edilgen bir konumdadır. Bugüne dair örnek alınacak ideal kadın imajı; geleceğe dair umudu ve yaşama gayesi olan Ayşe'dir.

### Kaynakça

- Adivar, Halide Edip (2003). *Ateşten Gömlek*. İstanbul: Özgür Yay.
- Adivar, Halide Edip (2014). *Ateşten Gömlek*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Argunşah, Hülya (2015). "Halide Edip'te Değişen Kadının Romandaki İzdüşümleri: Seviye Talip'ten Ateşten Gömlek'e". *TÜBAR*, XXXVII, 27-52.
- Aytaç, Gürsel (1999). *Genel Edebiyat Bilimi*. İstanbul: Papirüs Yayınları.
- Bilge, Yunus (2012). "Halide Edip'in Yedigün Dergisindeki Yazılarında Kadına Bakışı". *The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science*, 5, 43-61.
- Buğra, Tarık (2006). *Küçük Ağa*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Emir, Sabahat (1970). "Küçük Ağa Üzerine". *Hisar Dergisi*, 79.
- Enginün, İnci (1986). *Halide Edib Adivar*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Fazlıoğlu, Şükran (2006). *Arap Romanında Türkler*. Küre Yayınları: İstanbul.
- Kanter, Beyhan (2016). "Halide Edib Adivar'ın Romanlarında Eril Tahakkümün Sınırlarında Gezen Kadınlar". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4, 24.
- Kınacı, Cemile (2016). *Kazak Edebiyatında İmaj ve Kimlik (1925-1991)*. Ankara: Bengü Yayınları.
- Sakallı, Fatih (2012). "Halide Edip Adivar'ın Hikâyelerinde Milli Mücadele'yi Yaşayan Kadınlar". *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, 10, 145.